

היסטוריה

(לימודי חובה – חלק א)

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק I	–	פרק ראשון	–	(30x1)	–	30 נקודות
	–	פרק שני	–	(30x1)	–	30 נקודות
חלק II	–	פרק שלישי <u>או</u> פרק רביעי	–	(20x2)	–	40 נקודות
- נבחנים אקסטרניים יענו רק
על פרק שלישי – בית שני.
-
- סה"כ – 100 נקודות

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם יענו על חלק I, ולא על חלק II.
במקום חלק II יענו תלמידים אלה על שלוש שאלות נוספות בנושא לאומיות.
המופיעות בדף נפרד שיחולק להם. שאלות אלה מיועדות אך ורק להם.

40 נקודות $(3 \times \frac{1}{3} \times 13)$ –

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

חלק I – לאומיות

בחלק זה שני פרקים. עליך לענות על שתי שאלות:

על שאלה אחת מהפרק הראשון, ועל שאלה אחת מהפרק השני.

פרק ראשון – קטעי מקור (30 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

שים לב: על שאלות אלה אין להשיב באמצעות העתקת משפטים מקטעי המקור.

1. צמיחת התנועות הלאומיות, התנועה הציונית

קרא את הקטע שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

הלאומיות האירופאית המודרנית, שבאה לידי ביטוי בשאיפה של הלאום לממש את אחדותו ועצמאותו כדי להבדיל אותו מקבוצות אחרות, היא תוצר של המאה ה-19.

התנועות הלאומיות המודרניות צמחו בעיקר בגלל שילוב של כמה גורמים: התסיסה שעוררו רעיונות חדשים שנולדו באירופה בשנים שקדמו למאה ה-19, והופצו על ידי האגודות והמפלגות המהפכניות השונות; הלחץ שנוצר בגלל הגידול חסר התקדים של האוכלוסייה; והתפתחות התחבורה והתעשייה ששינתה את נקודת ההשקפה של החברה. ההשפעה של כל אחד מהגורמים הללו הייתה שונה בכל אחת מהמדינות.

(מעובד על פי ד' תומסון, אירופה מאז נפוליאון, כרך א', זמורה-ביתן, 1984, עמ' 114, 216-217)

א. הצג את הגורמים לצמיחת התנועות הלאומיות באירופה במאה ה-19, על פי הקטע.

הסבר את התרומה של אחד מהגורמים שהצגת לצמיחת התנועות הלאומיות.

(18 נקודות)

ב. הסבר שתי השפעות של תנועות לאומיות באירופה במאה ה-19 על הצמיחה ו/או על

דרכי הפעילות של התנועה הציונית. (12 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

2. פעילות ציונית בארץ-ישראל עד מלחמת העולם הראשונה

קרא את הקטע שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

חבורות הפועלים שעבדו בגליל הגו את הרעיון של התיישבות פועלים עצמאית. חבורות אלה ייסדו ב־1910 את דגניה, שהייתה אבן הפינה של מפעל ההתיישבות השיתופית. דגניה נוסדה מצירוף של כמה גורמים: הרצון של ד"ר ארתור רופין להעניק יותר ויותר עצמאות לפועלים; הרצון של הפועלים להגיע למעמד של עצמאות; הרצון להגיע לאי־תלות באיכרים ולא־תלות במשגיחים במושבות הברון רוטשילד. דגניה נוסדה גם מהשאיפות של פועלים רבים להקים צורות התיישבות שיתופיות שהן אמצעי להגשמה לאומית.

(מעובד על פי י' גורני, מראש פינה ודגניה ועד דימונה: שיחות על מפעל הבנייה הציוני,

אוניברסיטה משודרת, משרד הביטחון, 1987, עמ' 46)

א. הסבר את הגורמים להקמת דגניה, על פי הקטע.

הצג את המאפיינים של הקבוצה.

(18 נקודות)

ב. תאר את הפעילות של הציונים בארץ-ישראל בתחום הביטחון, והסבר את התרומה

של פעילות זו לחיזוק התנועה הציונית בארץ-ישראל. (12 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

פרק שני (30 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 3-4.

3. התנועה הציונית בימי הרצל

- א.** על פי תכנית באזל (1897), הצג את מטרת התנועה הציונית, ואת האמצעים למימוש מטרה זו. (18 נקודות)
- ב.** הצג שני נימוקים של התומכים בהצעת אוגנדה, והסבר במה היא מנוגדת לתכנית באזל. (12 נקודות)

4. דפוסי הגשמה של תנועות לאומיות באירופה

- (שים לב: בשאלה זו אין לכתוב על התנועה הציונית.)
- א.** הסבר את מטרת המאבק של התנועות הלאומיות באירופה במאה ה-19. הצג קושי אחד שהתעורר במהלך המאבק של כל אחת משתי התנועות שלמדת עליהן. (18 נקודות)
- ב.** מי היו הכוחות שהנהיגו את המאבק באחת התנועות הלאומיות? הסבר במה סייעו כוחות אלה לקידום המאבק. (12 נקודות)

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם לא יענו על חלק II (שאלות 5-13). במקום חלק II עליהם לענות על שלוש שאלות נוספות בנושא לאומיות (שאלות 14-18), המופיעות בדף נפרד שיחולק להם.

חלק II

בחלק זה שני פרקים.
תלמידים ובוגרים אינטרניים יענו על שתי שאלות מאחד הפרקים:
 פרק שלישי – ממדינת מקדש לעם הספר (שאלות 5-7).
או
 פרק רביעי – ערים וקהילות בימי הביניים (שאלות 8-13).
נבחנים אקסטרניים יענו על פרק שלישי בלבד.

פרק שלישי – ממדינת מקדש לעם הספר (40 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 5-7 (לכל שאלה – 20 נקודות).

5. עזרא ונחמיה

- א. הצג שתיים מהפעולות של עזרא להפצת התורה, והסבר מדוע הוא ייחס חשיבות רבה להפצת התורה. (10 נקודות)
- ב. באמנה שיזם נחמיה נכללו ההתחייבויות האלה:
 לא להתחתן עם נשים נכריות, לא לעסוק במסחר בשבת, לקיים מצוות שמיטה, להביא לכוהנים ביכורים ותרומות.
 בחר בשתיים מההתחייבויות אלה, והסבר מדוע רצה נחמיה לחייב את העם בכל אחת מהן. (10 נקודות)

6. המתיוונים ומתנגדיהם ביהודה

- א. הסבר כיצד מינוי יאסון לכוהן גדול פגע במעמד של הכוהן הגדול, וציין שתי פעולות של יאסון שגרמו להעמקת ההתייונות ביהודה. (10 נקודות)
- ב. מי היו "החסידיים"? הסבר מדוע הם התנגדו לתהליך ההתייונות. (10 נקודות)

7. מרד החשמונאים

- א. מה היו הסיבות למרד החשמונאים, ומה סייע למורדים להגיע להישגים? (10 נקודות)
- ב. הצג את הטיעונים של שני הצדדים בוויכוח על המשך הלחימה גם לאחר ביטול גזרות אנטיוכוס. (10 נקודות)

שים לב: פרק זה מיועד לתלמידים ולבוגרים אינטרניים בלבד.

פרק רביעי – ערים וקהילות בימי הביניים (40 נקודות)

ענה על שתי שאלות בנושא שלמדת: בגדד אן פראג (לכל שאלה – 20 נקודות).

בגדד

ענה על שתיים מהשאלות 8-10.

8. ארגונים ומוסדות בעיר בימי הביניים

- א.** מהי גילדה? הסבר כיצד היא הגנה על חבריה ודאגה לצורכיהם בעיר הנוצרית. (10 נקודות)
- ב.** ציין שני מוסדות שפעלו בעיר המוסלמית, והסבר במה סייע כל אחד מהם להתפתחות העיר המוסלמית. (10 נקודות)

9. התרחשויות ואישים שהשפיעו על תולדות בגדד

- א.** הסבר את השיקולים שהניעו את החליף ג'עפר אל-מנצור לייסד את העיר בגדד כבירת החליפות. (10 נקודות)
- ב.** בחר באחת משתי ההתרחשויות בתולדות העיר בגדד:
- המאבק בין אל-אמין לאל-מאמון
  - ייסוד ד'אר אל-ח'כמה (בית החוכמה)
- הצג את ההתרחשות, והסבר את השפעתה על העיר בגדד. (10 נקודות)

10. רב סעדיה גאון (רס"ג)

- א.** בחר בשניים מהוויכוחים (פולמוסים) שהשתתף בהם רב סעדיה גאון. ציין מי היו המתנגדים בכל ויכוח, והצג את נושא הוויכוח. (8 נקודות)
- ב.** בהקדמה לאחד מספריו כתב רס"ג:
- ראיתי שרבים מבני ישראל אינם בקיאים בלשון העברית, ועל אחת כמה וכמה בחלקים הקשים שלה. וכאשר הם מדברים הרי מילים רבות שגויות, עד שהתורה עצמה נהיית להם כדיבור סתום שאינו מובן.
- (מעובד על פי רס"ג, האגרון, בתוך " ברודיק, רב סעדיה גאון, מרכז שז"ר, 2006, עמ' 93)
- הסבר את הבעיה שמציג רס"ג בקטע שלפניך, והצג פעולה אחת שנקט כדי להתמודד עם בעיה זו. (12 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

פראג

ענה על שתיים מהשאלות 11-13.

11. ארגונים ומוסדות בעיר בימי הביניים

- א. מהי גילדה? הסבר כיצד היא הגנה על חבריה ודאגה לצורכיהם בעיר הנוצרית.
(10 נקודות)
- ב. ציין שני מוסדות שפעלו בעיר המוסלמית, והסבר במה סייע כל אחד מהם להתפתחות העיר המוסלמית. (10 נקודות)

12. התרחשויות ואישים שהשפיעו על תולדות פראג במאה ה-16

- א. בחר באחת משתי ההתרחשויות שהשפיעו על ההתפתחות של פראג במאה ה-16:
— מרד המעמדות (1547)
— הפעילות של הישועים בפראג (1556)
הצג את ההתרחשות, והסבר את השפעתה על ההתפתחות של פראג.
(10 נקודות)
- ב. הצג שתי פעולות של רודולף השני (1576-1612) בתחומים תרבות ומדע, והסבר את תרומתן לפריחה של פראג. (10 נקודות)

13. מנהיגים בקהילה היהודית בפראג

- א. דוד גאנז, היסטוריון יהודי תושב פראג, כתב על מרדכי מייזל:
מרדכי מייזל, ראש הנדיבים הדורש טוב לכל עמו, מימן את בניית בית הכנסת הגבוהה, הוא מחזיק את לומדי התורה בעזרת כספו וכן מלווה לעניי עירנו כספים למחיתים.
(מעובד על פי די גאנז, צמח דוד, דפוס וארשה, 1878, עמ' 58)
- הסבר את התרומה של מרדכי מייזל לביסוס הקהילה היהודית בפראג ולהמשך קיומה.
בסס את דבריך על דוגמאות מהקטע ועל מה שלמדת. (10 נקודות)
- ב. הצג את הביקורת של המהרי"ל על שיטות הלימוד והפסיקה בימיו. (10 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

שים לב!
שאלות 14-18 מיועדות אך ורק לתלמידים שאושר להם
מבחן מותאם.
(מדבקה סגולה)

שאלות 14-18 הן בנושא **לאומיות**. ענה על שלוש מהשאלות האלה.

(לכל שאלה – $13\frac{1}{3}$ נקודות; סה"כ – 40 נקודות)

14. הצג שני מאפיינים של תופעת הלאומיות המודרנית.
15. הצג את המטרה של הרצל בפנייתו ל**אחת** המעצמות, והסבר מדוע לדעתו היה למעצמה זו אינטרס לעזור לתנועה הציונית.
16. הסבר את הסיבות לעלייה לארץ-ישראל עד מלחמת העולם הראשונה (1914).
17. מה הייתה "מלחמת השפות", מדוע התעוררה, ומה היו תוצאותיה?
18. הסבר שני קשיים של התנועה הציונית בראשית דרכה.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך